

In de verhalenserie 'De artiestenuitgang' vertellen bekende artiesten van weleer over hun leven na het applaus. Vandaag aflevering zes, over het accordeonduo De Kermisklanten. Nooit voor de camera's zonder brede beroepsglimlach. Ze verkochten miljoenen platen in Nederland en Duitsland. Altijd samen, met zijn tweetjes in de maat. Toen op het podium, nu thuis. Henny heeft een spierziekte, Coby verzorgd hem dag en nacht.

Ook harmonieus zonder accordeon

Het was op de dag dat hij bijna verdrong in zijn eigen zwembad. Toen wist Henny van Voskuyl dat hij de strijd moest opgeven. En dat hij zich erbij moest neerleggen dat de spierziekte PSMA hem de baas was. De ziekte die hem tot de rolstoel veroordeelde. En Henny dwong om een punt te zetten achter zijn loopbaan als accordeonist. Waardoor ook zijn vrouw Coby stopte. „Want eens een duo, altijd een duo.”

Spierziekte als het einde van De Kermisklanten

Laten we maar 's middags afspreken, stelt Coby voor. 's Morgens zijn ze twee uur bezig om de dag op gang te krijgen, zie je. Henny uit bed tillen, hem wassen en aankleden, vergt tijd. En dan het ontbijt. Ieder hapje moet ze snijden en naar zijn mond brengen. Een ontmoeting bij hen thuis. Een grote - zelf ontworpen - villa, verscholen onder bomen, vlakbij paleis Soestdijk. In de kamer een megadraaiorgel en een jukebox. Hij zit in zijn elektrische rolstoel, aan de koffie met een rietje. Zijn mond naar het rietje brengen lukt nog wel. Maar een hand geven gaat niet meer. Zij is steeds in de buurt. Geeft alles aan. Het kopje, het rietje, het koekje. Bijna ongemerkt glijdt haar hand steeds zijn kant op. Het was 1998 toen zijn gezondheid hem voor het eerst in de steek liet. „Ik merkte het bij een optreden. We speelden een volksliedje waarbij ik een toon wat langer moest aanhouden. Maar ik hield hem véél te lang vast omdat ik de kracht miste om mijn vinger van de toets af te halen. Op weg naar huis spraken we daarna af dat Coby voorlopig die lastige stukjes even voor haar rekening zou nemen. Want het was maar tijdelijk, dacht ik.” Maar dat bleek ijdele hoop. Want daarna viel hij zo maar een keer, gewoon op straat. En dat gebeurde steeds vaker. „Uiteindelijk

ben ik toch maar naar de dokter gegaan. Ik dacht: hup, een paar pillen en we gaan weer verder.” „Het werd een tournee langs ziekenhuizen en specialisten. Tot ik bij een professor kwam die zei dat het een spierziekte was. Hij bracht het heel nuchter. En zei er meteen bij dat het snel achteruit zou gaan en dat ik in een rolstoel terecht zou komen. En dat ik waarschijnlijk een keer door verstikking om het leven zou komen. Ik dacht eerst: die man praat maar wat. Dit kan toch niet?”

Die rolstoel, hij wilde er niet aan. Coby heeft er uiteindelijk eentje uitgezocht. Zijn eerste probeerronde maakte hij stilletjes in de schemering. Bijna stiekem. „Maar de buurman zag me. Hij betrapte me, eigenlijk. Toen was ik er doorheen ook.” Miljoenen platen verkochten ze. Ieder jaar maakten ze een nieuw album. Bijna dagelijks optredens in Nederland, België en Duitsland. Vanaf hun eerste concert altijd samen onderweg. Zij was zeventien, hij was twintig, die eerste keer. Ruim veertig jaar trokken ze van zaal naar zaal, van studio naar studio. Overdag componeren, arrangeren en repeteren. 's Avonds in de schijnwerpers. Met altijd een vaste rolverdeling: hij de grapas, zij de serieuze musicus met de discipline. Hun kleedkamer steevast als trefpunt van gezelligheid. Het koffiezetapparaat mee, een schaal koekjes op de schminkeftafel. Het hele schnabelcircuit wist het: 'bij Coby en Henny moet je wezen'. Waarbij meespeelde dat ze als instrumentalist geen concurrentie vormden voor het leger aan jonge, ambitieuze zangers en zangeresses dat ze in de loop der jaren voorbij zagen komen. Hun wereld was zonder pretensties. „Wij kenden ons plafond. Bij ons ging het om volksmuziek, niet meer en niet minder. Het publiek ziet een accordeon nu eenmaal als een bruiloftsinstrument. Aan een piano of een viool hangt nu eenmaal veel meer status. Dan weet je dat je er als accordeonist altijd extra voor moet kloppen om waardering te krijgen. Maar als we zo'n zaal dan weer voor ons hadden gewonnen, voelde dat geweldig.”

Ze missen het. „De eerste jaren nadat we stopten, konden we onze eigen cd's niet draaien. Het was te pijnlijk. De sfeer van de optredens, de mensen om je heen, de waardering: dat wil je niet kwijtt.” Langzamerhand verschoof het gemis naar gewinning. Nu draaien ze hun oude cd's. „En dan zijn we er trots op.” Coby laat de kamer zien waar haar accordeon nu bijna tien jaar werkloos onder een kleedje staat. Nooit meer aangeraakt. Toch vindt ze het geen kamertje van verdriet. Liever beschouwt ze het als monumentje. „Als ik naar ons huis en onze gouden platen kijk, denk ik: dat hebben we toch maar mooi bij elkaar gespeeld met die twee accordeonnetjes.”

Glimlach

Misschien is het wel een voordeel dat ze altijd artiesten zijn geweest, mijsert ze. „Dan ben je eraan gewend om tegenslag achter een glimlach te verschuilen.” Hij ziet zijn podiumervaring als een pluspunt bij het contact met zijn omgeving. „In winkels merk ik hoe moeilijk anderen het vinden om iets tegen me te zeggen. Een rolstoel schrikt toch af. Het gebeurt vaak dat ze aan Coby vragen hoe het met me gaat, terwijl ik met mijn karretje naast haar sta. Dan begin ik meteen tegen ze te praten. Een ander zou misschien kwaad worden. Ik niet. Na veertig jaar op het toneel weet ik hoe ik een brug moet slaan naar de mensen om me heen.”

Verdomde ziekte

Soms denken ze eraan hoe het zou zijn gegaan als die verdomde ziekte hem niet de pas had afgesneden. „Gewoon optreden, waarschijnlijk. Zolang volle zalen erom zouden vragen, tenminste. Want je moet er niet aan denken dat je eindigt met optredens in een verpleeghuis. En dat je daar staat te spelen voor oudjes die door hun kinderen op de eerste rij zijn gezet, terwijl oma zelf liever een dutje doet.” Zelf kregen ze geen kinderen. Een

Henny en Coby van Voskuyl, alias de Kermisklanten. Henny is nu zwaar invalide. „Als artiest ben je eraan gewend om tegenslag achter een glimlach te verschuilen.”

FOTO STUDIO KASTERMANS

bewuste keuze, vertellen ze. Coby: „Als we een gezin hadden willen hebben, hadden we nooit samen de stap naar Duitsland kunnen zetten. Kinderen vielen niet te combineren met ons werk daar. Achter de schermen ontmoetten we veel collega's met kinderen, thuis. Vlak voor hun optreden zaten ze dan een uur met die kleintjes en hun oppas aan de telefoon. Je hart brak, als je dat hoorde.” Vooral de concerten en de platenverkoop in Duitsland brachten hen weelde. „Hadden we die stap over de grens toen niet gezet, hadden we nu met die rolstoel misschien op een flatje gezeten. Of in een tehuis.” De andere kant is dat hun kinderen dan misschien op bezoek waren gekomen. „Toch zien we het niet als gemis. We hebben veel vrienden om ons heen. Ook jongeren. Gelukkig maar, want ons wereldje is heel klein geworden. Voorheen reden we meer dan honderdduizend kilometer

per jaar. Nu komen we al tijden niet verder dan een rondje naar de supermarkt.”

Uitnodigingen

Denk niet dat ze vergeten zijn. Steeds weer krijgen ze uitnodigingen. Concerten, recepties, feestjes, noem maar op. „Vooral oud-collega's vragen ons steeds weer om overal bij te zijn. Maar met die rolstoel is dat gewoon niet te doen. En als je geen glaasje kunt aanpakken is het ook niet leuk meer.” Daarom zoekt Henny zijn heil nu thuis. Toen het zwembad afdekte, liet hij hun zwembad afdekken met een vloer. Daarop kwam zijn schildersatelier. Kleurige werken maakte hij. Tot ook de kracht daarvoor uit zijn handen verdween. Nu schrijft hij. Met één vinger aan de muis van de computer. Gedichten, herinneringen, mailtjes. Met collega

Peter Koelewijn mailt hij vrijwel dagelijks. „Opgewekte teksten, hoor. Want als je gaat mopperen, raak je je vrienden kwijt. Ik hou mezelf liever voor dat iedere nieuwe dag een cadeautje voor me is. Wij zijn er nog. En dan denk ik aan Robert Long, Benny Neijman en al die anderen die dat niet meer kunnen zeggen.” Probeer de mooie dingen te zien, benadrukken ze steeds. Ook al ligt hij iedere nacht aan de beademing. En ook al moet Coby er niet aan denken hoe het verder moet als ook haar gezondheid haperingen krijgt. Nee, blij blijven. „Want het goede overheerst. Onze onderlinge band is nog nooit zo sterk geweest.”

JAN VRIEND

Eerder verschenen in deze serie interviews met Johnny Hoes, Corrie van Gorp, Han Ebbelaar, Wilma Landkroon en Han Peekel. Volgende week: Gert Timmerman

Groene goud als alternatief voor dure olie

Algen zijn lastpakken voor vijverbezitters en aquariumliefhebbers. Toch worden deze miniwaterplantjes steeds meer gekweekt. Algenkwekers denken het nieuwe groene goud in handen te hebben, als alternatief voor dure olie. Wetenschap en bedrijfsleven zoeken samen naar manieren om uit het groene draderige spul zo goedkoop mogelijk biodiesel te maken.

De grootste algenkweker in Nederland (en Europa) is Ingrepro in Boreculo. Volgens directeur Carel Calenbach gaat de alg Nederland veroveren. Hij begon zijn algenkwekerij in 2001 op een voormalig melkveebedrijf. Waar ooit koeien graasden is nu een soort toestaan aangelegd, in ontdooide toestand welteverstaan. In langerekte vijvers wordt massaal de alg Chlorella gekweekt. „Deze alg vermenigvuldigt zich in een dag en levert 50 ton droge stof per hectare. Een opbrengst die door geen enkel landbouwgewas

Vliegtuigen op algendiesel. De KLM heeft al aangekondigd over twee jaar kerosine te mengen met het groene draderige spul. Over twee jaar zit algendiesel ook in de benzinetank van auto's.

Foto ANP/Koen Suyk

wordt gehaald”. De algen zijn rijk aan eiwitten en bevatten het hele alfabet aan vitaminen. Circa de helft is olie. De gedroogde algen worden afgenomen door de voedingsindustrie, die er onder meer multivitaminenpreparaten van maakt, en de cosmeticafabrikanten (maskers). Een deel van de afzet wordt verwerkt in honden- en paardenvoer

en als toevoeging in krachtvoer voor kippen en varkens. En viskwekers kopen algen als visvoer. „Nu wordt vooral vismeel gebruikt, maar met algen kan het ook. We leveren bijvoorbeeld algenpoeder aan kwekers van zeebaars en zeebrasem in Griekenland”. Verder worden algen gebruikt in de tuinbouw als groeibevorderaar en natuurlijke remmers van schimmels.

Dankzij de dure olieprijs is biodiesel uit algen een nieuwe toepassing waar erg veel van wordt verwacht. De KLM heeft zelfs aangekondigd over twee jaar kerosine te mengen met algendiesel. Hiertoe wordt eerst de olie uit de algenkoek geperst. Via een eenvoudig chemisch proces van verestering (toevoeging van alcohol) wordt de pure olie omgezet in biodiesel. Een hectare algen zet jaar-

lijks ruim honderd ton CO₂ om in vijftien tot twintig ton biodiesel. Dat is tien keer zo veel als koolzaad of zonnebloemen. Als je het Nederlandse wagenpark op koolzaadolie wil laten rijden, heb je twee keer het Nederlands landbouwareaal nodig. Met algenteelt volstaat een vijfveroppervlak ter grootte van de provincie Gelderland. Naast de kweek in open vijvers kan het groene spul ook groeien in gesloten fotobioreactoren. Algaelink in 's Gravenmoer is koploper op dat gebied. Het Zeeuwse bedrijf maakt installaties die bestaan uit kilometers lichtdoorlatende buizen om algen te kweken. Algaelink heeft een buizenbuiger ontworpen, die ter plekke pijpen maakt uit kunststofplaten, zodat flink bespaard kan worden op het buizentransport. Zusterbedrijf Bioking heeft een proefinstallatie vervaardigd om biodiesel uit de algen te winnen. Van over de hele wereld komen ze naar Zeeland om de reactor te bewonderen. Ook Biosoil in Hendrik Ido Ambacht heeft een testreactor voor algendiesel gebouwd. Algendiesel komt er dus aan. Maar er zijn nog wel enkele hobbels te nemen. Wetenschap en bedrijfsleven hebben daarom in mei de handen ineens geslagen. Het Technologisch Topinstituut Wetsus in Leeuwarden en Wageningen UR zijn met tien bedrijven een omvangrijk onderzoeksprogramma begonnen naar biobrandstof uit algen. Ze kijken hoe de productie omhoog en de kos-

ten omlaag kunnen. „Een van de kernvragen is hoe je de productie en logistiek van algendiesel grootschalig aan kunt pakken”, zegt René Wijffels, hoogleraar bioprocesstechnologie in Wageningen. Zo is inmiddels al ontdekt dat de algen sneller groeien als de wanden van de bassins zijn bedekt met ledlampen. De onderzoekers kijken naar manieren om het energieverbruik voor de productie te minderen. Algenbieden hebben veel licht en warmte nodig en het water moet worden rondgepompt om de plantjes zuurstof te geven. Verder zullen zij zoeken naar algen die meer olie produceren. Wereldwijd bestaan er naar schatting tachtigduizend algensoorten. Slechts een handjevol wordt hiervoor gebruikt voor teelt. „Ook de omstandigheden waaronder algen worden gekweekt hebben enorme invloed op hun eigenschappen. Daar is nog maar weinig over bekend”, aldus Wijffels. Zelf heeft de hoogleraar voorkeur voor gesloten systemen. „Die zijn beter te reguleren dan open bassins, die snel vervuilen en last hebben van plensbuien.” Al met al verwacht Wijffels dat het nog vijf tot zeven jaar duurt eer algendiesel kan worden bijgemengd in onze autotanks.

Algendiesel zit binnen zeven jaar in de autotank

PETER DE JAEGER